

Església Parroquial de Sant Iscle i Santa Victoria de Rajadell

Rajadell

Ubicació

Comarca: Bages
Lloc/Adreça: Nucli de Rajadell. Plaça de l'Església, 3.
Emplaçament
Alçada: Plaça de l'església del Nucli de Rajadell
368

Coordenades:

Latitud: 41.72888
Longitud: 1.70632
UTM Est (X): 392406
UTM Nord (Y): 4620483

Classificació

Número de fitxa 08178 - 12
Àmbit: Patrimoni immoble
Tipologia Edifici
Estil / època: Gòtic Modern Contemporani Medieval
Segle XIV-XX
Estat de conservació Bo
Notes de conservació: L'església va ser restaurada a finals dels anys 70 del segle XX,. Es va eliminar la capa de guix de la paret interior i es deixà la pedra vista.
Protecció Legal
Observacions protecció: BCIL. Catàleg bens protegits 2014 (num. 17)
Número inventari SI. IPA
Generalitat i altres inventaris
Accés Fàcil
Ús actual: Religios
Titularitat Privada
Titular: Bisbat de Vic
Autoria de la fitxa PEP 1993 (Jordi Piñero)/ OPC 2017-20

Descripció

L'església està constituïda per un cos de planta rectangular, amb coberta a doble vessant, i el campanar, adossat a l'angle SO. A la part posterior (tramuntana) hi ha adossat el clos del cementiri, i a NE, l'edifici de la rectoria (fitxa 16).

De l'exterior de l'església només té interès la façana principal. Aquesta presenta un aspecte poc homogeni, en part per la diversitat d'elements que la componen (elements gòtics, relleu romànic reaprofitat al campanar, portal modern), en part perquè les fileres de carreus del campanar i de la façana s'acoblen d'una manera poc ordenada. La façana pròpiament dita és un vestigi de la primitiva construcció gòtica. El parament és fet amb carreus ben escairats i presenta un rosetó (amb traceria en forma d'estrella amb el nucli quadrifoliat) i un finestral amb ogiva i trepat trilobulat. El 1901 s'hi construí l'actual portal de pedra coronat amb arc deprimat còncau.

El campanar, construït pel mestre cases francès Joan Traginer i acabat el 1678, consta d'una base o sòcol molt baix (actualment gairebé tapat per les jardineres). La resta és un cos de parts llises, coronat amb una arquitectura simple amb quatre arcs de punt rodó. A dalt de tot, a banda i banda, podem veure l'antic escut de Rajadell. També llueix 4 gàrgoles en forma d'animals als quatre angles, prop de la coberta. D'altra banda, al voltant de la finestra inferior del campanar s'hi ha encabít, reaprofitat, parts d'un timpà romànic (fitxa 187).

Interiorment, l'església està constituïda per una nau central (segle XIV) i quatre capelles laterals, amb un cor al pis superior, de finals del segle XVI (capella del Roser) i del segle XVII (la resta, juntament amb el campanar). El cor presenta una balustrada de terrissa. L'estructura de la nau central és pràcticament la de l'església gòtica, del segle XIV. D'ella es conserva part dels paraments (de migdia) i laterals, així com bona part de la volta apuntada que cobreix d'un cap a l'altre el temple. L'eliminació de la capa de guix que va tenir lloc a finals dels anys 70 del segle XX va fer visible el parament interior, en el que s'aprecia com les fileres originals de carreus, ben escairats i de mida mitjana, es van trencar parcialment en construir les capelles.

Les capelles laterals són les següents: a la banda de ponent (de sud a nord), la del Sant Crist, la del Roser i la del Santíssim; a la banda de llevant només hi ha la de Sant Isidre (també hi ha una gran fornícula, més moderna). Totes les capelles segueixen una tipologia pràcticament idèntica. S'obren a la nau mitjançant un arc de mig punt i estan cobertes amb volta de creueria, amb un relleu a la clau de volta al·lusionant a l'advocació de la capella. La capella del Roser va ser la primera reforma de finals del segle XVI i comportà el sacrifici de part del mur que donava a ponent, de manera que la capella sortís cap a fora. Uns anys després es repetí la operació a la banda oriental, amb la capella de sant Isidre. A la capella del Roser hi ha representada la Verge del Roser amb el nen Jesús en braços; a la de Sant Isidre, el sant amb una rella i una arada i els dos patrons al fons; la del Sant Crist presenta una imatge de sant Sebastià i un escut. Originalment les capelles eren enguixades i pintades, fins i tot la clau de volta. La de Sant Isidre conserva clarament restes de policromia. La capella del Santíssim (com la sagristia) és de finals del segle XIX. És una mica més gran que la resta de capelles i està coberta amb diverses voltes d'aresta.

Observacions:

Església parroquial, la més important de Rajadell. Es troba situada al sector nord-llevantí del turó del castell, a un nivell inferior a aquest. A llevant, l'església i la rectoria estan limitats pel desnivell del turó, on hi havia l'hort del rector. Darrera la capçalera, a tramuntana, es troba el cementiri parroquial. L'església està dedicada a Sant Iscle i Santa Victòria, els dos patrons del poble, dos germans cordovesos defensors del cristianisme, que van ser martiritzats i decapitats el 313.

És una construcció gòtica del segle XIV amb reformes importants del XVI i XVII, amb vestigis d'un

anterior temple romànic. Al segle XIX la església fou engrandida i allargada, i la façana, reformada (portal). Es el resultat d'una barreja d'estils arquitectònics.

El parament exterior del campanar conserva part d'un timpà romànic amb representació de la crucifixió (fitxa 187). Al paviment de la nau es conserven dues làpides funeràries (fitxa 190). A l'escala del campanar hi ha dos carreus reaprofitats amb inscripcions gòtiques. També es conserven carreus d'un portal gòtic, pràcticament idèntics al que va aparèixer al castell. A la façana posterior, per la banda exterior, hi ha un carreu esculpit amb un relleu que representa un home amb caputxa (fitxa 378).

A la paret contigua al cor de l'Església existia un fragment d'una inscripció romana reaprofitada, amb una frase fragmentària dedicada a un tal Gai Vibi, avui no localitzada. La coneixem per una nota apareguda al diari Gazeta de Vich el 1931. La inscripció fou regravada en funció de la seva nova posició: CVIDADO EL CAP. El text era el següent: C (aio) VI [BIO---]. La traducció: "A Gai Vibi ...". Aquesta família està documentada a l'epigrafia romana de Prats de Rei (antic municipi romà de Sigarra), connectada amb Rajadell per la via romana.

L'altar major tenia un retaule que constava de 5 cossos de fusta tallada i policromada d'època barroca (segle XVII) amb escenes de la vida dels màrtirs Sant Iscle i Santa Victòria, obra del tallista Joan Grau. Durant la guerra Civil de 1936-39 va quedar parcialment cremat. Es conserven algunes parts al Museu de Manresa (fitxa 137) i en una col·lecció particular. D'altra banda, durant la guerra, es va amagar la imatge de la Mare de Deu al paller de can Ferrer i es va salvar.

A la llinda de la porta de la capella del Santíssim apareix gravada la data 1894.

A la clau de volta que sosté el cor hi ha la següent Inscripció: FRANCESCH MASSANA.

IAVME. PUIX . OBRES . LO ANY. 1680

També hi ha una inscripció sobreposada al timpà que hi ha a la finestra del campanar amb la data 1679

A la capella del Santíssim hi ha instal·lats quatre diorames sobre la passió de Jesús, obra de l'escultor manresà Ramon Oms (fitxa 189). En un altre capella hi ha instal·lada una maqueta del nucli antic de Rajadell, feta pels pessebristes de Manresa, de 2017 o 2018 (fitxa 188).

Als anys 70 del segle XX es va eliminar l'arrebossat interior; a finals del segle XX (1994) s'instal·là la il·luminació del campanar i l'electrificació de les campanes; el 1998 es realitzà l'enllosat nou; el 2000, la calefacció; i el 2002, els nous vitralls, obra de Carme Manubens.

Així mateix, a partir de 1993 l'església ha acollit concerts musicals de gran qualitat en el marc, principalment, de la Festa Major.

Recentment l'ajuntament ha finançat treballs de restauració de la coberta, subvencionades per la Diputació.

Una de les façanes presenta un rellotge de sol inventariat a l'Inventari de Rellotges de Sol dels PPCC que manté la Societat Catalana de Gnomònica (num. 5506). Orientat al SE. Consisteix en una vareta semicircular collada directament sobre els carreus de la façana, on s'hi han soldat les línies horàries i els números IX, XII i III. Gnòmon de vareta.

El 2019 es va incorporar a l'altar de la capella dedicat als dos patrons, a ma dreta, un estoig de pell amb un relicari amb dos ossets corresponents als màrtirs, oferts pel amo del castell el 1939, Sr. Pons, que es trobaven a la rectoria.

Història

L'església de Sant Iscle i Santa Victòria és la parroquial del terme des del principi. Apareix documentada el 1154. De l'obra romànica no en queda res, excepte, molt possiblement, els fragments del timpà reaprofitats al campanar, que segurament pertanyien al portal de l'anterior temple romànic.

L'església gòtica va ser construïda a primers del segle XIV. L'any 1471, en el transcurs de la guerra civil catalana, les tropes de Joan II van destruir l'església i el castell. La destrucció devia ésser força important fins al punt de que va quedar totalment inhabilitada per a cerimònies. Fins i tot el senyor del terme, que en

aquell moment era Joan Berenguer de Rajadell, i que es refugià amb el senyor de Manresa, va donar les campanes, retaules i ornaments a la Seu de Manresa, ja al 1471 (Segons diu Sarret i Arbós, Joan Berenguer de Rajadell "dóna a la Seu (de Manresa) les squelles, lo retaule y ornaments de la iglesia de Rajadell amb motiu de que aquella és derruïda i no s'hi pot celebrar ..."). Al cap d'uns anys es devia fer una reconstrucció provisional, però les obres importants no es començaren fins a finals del segle XVI i va durar fins a finals del XVII. El resultat fou la reconstrucció de la façana, la construcció de les 4 capelles laterals i el bastiment del campanar, aprofitant les mateixes pedres de l'antiga església gòtica, i també les de de la vila romana de Can Viladés.

A l'Arxiu parroquial aquestes obres es troben molt ben documentades. Són les següents:

- 1594: el matrimoni Bernat d'Aimeric i Guialmar (senyors de Rajadell), junt amb el batlle i jurats, signen la contracta amb Joan Puig, paleta de Moià, per a la construcció de la capella del Roser. Es començà a construir la capella. Abans (com a mínim des del 1580) ja existia una confraria de la verge del Roser.
 - 1598: s'enllosa l'església i s'encarrega a Msn. Antoni Maymó un retaule nou per la capella del Roser, que el 1601 pintarà Joan Morer.
 - 1615: Joan Centellas sol·licita permís del vicari general de Vic per a reedificar la capella de sant Simeó i el rector de Rajadell, Pere Torra, també obté de Vic el permís per construir un pont per anar de la rectoria a l'església. També es reforma l'antic campanar i es construeix un comunidor.
 - 1626: construcció de la capella de Sant Isidre.
 - 1648: s'encarrega el retaule de l'altar major i la imatge del Sant Crist a Joan Grau
 - 1651: es daura el retaule de Sant Isidre i el 1690 el del Sant Crist.
 - 1678: construcció del nou campanar. També es fa un nou cor i, per omplir el buit entre el campanar i la capella del Roser, s'edifica la capella del Sant Crist. Les obres del campanar es van encarregar a Joan Traginer, mestre de cases francès. La descripció de les obres que se li encarreguen coincideix amb el resultat que avui es pot observar.
 - 1682: les obres ja estaven acabades i Joan Traginer cobra el que encara li devien.
- Cada capella tenia la seva confraria, que recaptava diners, que estaven formades per 4 administradors que vetllaven per la seva conservació.

A finals del segle XIX s'engrandí l'església, allargant-la i afegint-hi una nova capella, en un costat de l'altar major, i una sagristia a la banda oposada. El 1901 s'hi construí l'actual portal de pedra coronat amb arc deprimat concau, que substituï l'anterior, que presentava un arc apuntat (del qual se'n conserven encara fotografies).

Bibliografia

GASOL, J. M. (1981). Gran Geografia Comarcal de Catalunya. Vol. II.

JUNYENT/MAZCUÑAN (1984). La Catalunya Romànica. Vol IX.

RAFAT (1979), (1981), (1985). "Festa de St. Sebastià".

RAFAT, Francesc (1981). "Restauració de la capella de sant Isidre". Butlletí de la Festa Major. Rajadell

RAFAT, Francesc (1984). "El campanar" Butlletí de la Festa Major. Rajadell

RAFAT, Francesc (1979). Restauració de la capella del Roser. Rajadell Full de la festa Major. Rajadell (18 de novembre de 1979)

RAFAT (1988)

RAFAT i SELGA, FRANCESC. (1987) Capítol "Rajadell" a Història del Bages II. Parcir edicions. 1987 p. 203-220

(1918/19) La Veu del Poble. Rajadell. (Dóna notícia de l'ampliació de l'església).

Inventari de Relotges de Sol dels PPCC

https://www.gnomonica.cat/bd_detall.php?numero=5006&COMARCA=&MATERIA=&T...

